

การพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

Development of Innovation enhances Learning Achievement of Educational Schools under the Office of Nakhonphanom Primary Education Service Area 2

ฉลาด จันทรสมบัติ¹, โนทัย อุดมบุญญาณุภาพ¹, จริญญารัตน์ ส่งศรี¹
Chalard Chantarasomabat¹, Notai Udomboonyanupap¹,
Charoonrut Songsri¹

บทคัดย่อ

การพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) การสร้างและกำหนดเป้าหมายความสำเร็จการพัฒนาวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา 2) พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้ปฏิบัติการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน 3) ติดตามและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา 4) สร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา คือ โรงเรียนที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการและมีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 9 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ที่สนใจในโรงเรียนเป้าหมายละ 3 คน จำนวนรวม 27 คน คีษานินเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก จำนวน 5 คน นักวิชาการจากสถาบันอุดมการณ์ศึกษา จำนวน 6 คน รวมจำนวน 47 คน ระยะเวลาดำเนินงาน 1 มีนาคม 2560 - 15 ตุลาคม 2560 มีวิธีการดำเนินวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนาที่เน้นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้วยการประยุกต์ใช้ปฏิบัติการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน 4 ระยะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ชุดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกตการสอน แบบบันทึกผลก่อนการปฏิบัติ แบบบันทึกผลระหว่างการปฏิบัติ แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติ แบบบันทึกเรื่องเล่า แบบบันทึกการวิเคราะห์แผนการสอน แบบ บันทึกการถอดรหัสความสำเร็จสู่องค์ความรู้ แบบบันทึกการสะท้อนผลการสอน เกณฑ์การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานเพื่อรับรองการฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ดัชนีประสิทธิผลและสถิติในการทดสอบสมมุติฐาน ผลของการวิจัย

¹ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

¹ Faculty of Education, Pitchayabundit College

พบว่า 1) โรงเรียนมีการจัดทำโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีการบันทึกความร่วมมือของทีมงานเครือข่ายในระดับโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการ 2) ผลการพัฒนาศักยภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูประจำการ และผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมซึ่งแสดงว่า (1) มีประสิทธิภาพของกระบวนการ ปฏิบัติ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 90.69/ 81.02 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ (2) มีดัชนีประสิทธิผลหลังการเรียนรู้มีความรู้สูงกว่าก่อนอบรมเท่ากับ 0.7947 มีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 79.47 (3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (4) มีความคงทนการเรียนรู้หลังฝึกอบรมไปแล้วอีก 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยภาคความรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การติดตามผลการดำเนินงานของผู้ร่วมวิจัยทั้งก่อนการปฏิบัติ ระหว่างการปฏิบัติ และหลังการปฏิบัติมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทั้งภาคความรู้ ภาคปฏิบัติและภาคความรู้สึก ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการดำเนินงานพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้รับประสบการณ์ เทคนิควิธีการ ขั้นตอนกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและปฏิบัติการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ ซึ่งสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการอบรมไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการเปิดชั้นเรียน แก้ไขปรับปรุงกลุ่มสาระหลักที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นด้วยการนิเทศทั้งที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการและระบบออนไลน์ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง 4) การสร้างประชาคม/ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เริ่มจาก (1) การผสมพลังของครูผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ และนักวิชาการจากสถาบันการอุดมศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการคิด (2) ผ่านการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล (3) กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (4) วางแผนและสร้างเครือข่ายโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในระดับโรงเรียน กลุ่มเครือข่าย (5) นำเสนอผลการออกแบบการเรียนรู้เบื้องต้นร่วมกัน (6) ทดลองนวัตกรรมหลักปฏิบัติการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน การพัฒนาผู้ร่วมวิจัยฝึกปฏิบัติห้องเรียนแบบเปิด และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับโรงเรียนและระดับเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ทางนิเทศเพื่อความเป็นเลิศที่พัฒนาขึ้น

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การนิเทศแบบคลินิกเพื่อความเป็นเลิศ, การประยุกต์ใช้, การชี้แนะและสอนงาน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The development of innovation enhancing learning achievement of schools with the application of the Educational Supervision Clinique in coaching and mentoring under the Office of Nakhonphanom Primary Education service area 2 had the following purposes which were: 1) to develop and specify the achievement goal of developing the innovation for enhancing the learning achievement of schools, 2) to develop the potential of teachers

and educational staffs in enhancing learning achievement of schools with the application of the ESC in coaching and mentoring, 3) to follow and enhance learning achievement of schools, 4) to create and develop the professional learning community. The target area were nine voluntary schools continuously participated in this project. There was researcher, co-researcher, and participants in the total number of 47 people. The research and development and participatory action research were employed as a research methodology though the application of the seven steps of the ESC in coaching and mentoring which activities were 4 sections. Tools used in the research are 1) Learning's kit to enhance the achievement, 2) Recording practices ; Before Action Review, During action review (DAR) and After Action Review the operation,3) test results have full confidence equals 0.84 and 4) satisfaction questionnaire ; there is full confidence value equal to 0.92

The results revealed that:

1) there was a specifying the target and roles of the researcher and co-researcher in terms of memorandum of cooperation with the networking schools, 2) the results of the overall development of the potential of teachers and school administrators were: (1) the results of efficiency of both activities and tests were 90.96 / 81.02 which was higher than the committed standard 80 / 80, (2) the index of effectiveness after training was higher than before training which was 0.7480 showing the increase of knowledge of 74.80%, (3) the mean score of after training was significantly higher than before on at the level of 0.01, and 4) the durability of knowledge after learning for 2 weeks had the different mean score. 3) the follow up the organization of co-researcher the both before and after action. They have changed in the both of knowledge practicing and feeling. They have got experiences techniques and the process of Professional Learning Community and the ESC 4) the Professional Learning Community building start up with 1) collaboration of teacher administrator educational administrator supervisor and universal educator, 2) studying and analyzing the information, 3) specifying target and indicator of success, 4) Planning and building up the network by using the school based management in school ,school group center 5) Designing learning and presenting, and 6) trying out the innovation after the ESC actions until they have had confident to serve coaching and mentoring to co-teachers and they have a group interactions with a suitable group management, and 7) researcher sharing the ESC in school and school Network.

Keywords: Innovation, enhances learning achievement of educational, educational supervision Clinique the route to excellence: ESC, with the application, coaching and mentoring, Professional Learning Community: PLC

บทนำ

การปฏิรูปแนวการจัดการศึกษาที่ยึดตามเขตพื้นที่การศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 ให้มีกฎหมายการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งต่อมาได้มีการรวมกันระหว่างระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษา มีการรวมกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) เป็นคณะพิจารณาส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้วยกลไกการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในกลุ่มนิเทศติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษามาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน ในห้วง 10 ปีสุดท้ายจนถึงปัจจุบัน พบว่าคุณภาพการศึกษาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดอันดับคุณภาพการศึกษาของไทยกับนานาชาติ และกระบวนการที่เป็นองค์ประกอบทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาล้วนมีแนวโน้มตกต่ำ ในมิติของกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งถือเป็นกระบวนการปฏิรูปเพื่อการปรับปรุงคุณภาพที่สำคัญก็มีปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งพบว่า ผู้นิเทศการศึกษาตามกรอบภารกิจหน้าที่ที่กำหนดไว้ มิได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของศึกษานิเทศก์ ไม่มีการสร้างเครือข่ายการนิเทศชั้นเรียน ทำอย่างไรที่จะสร้างความเข้มแข็งของการนิเทศการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการทำงานนิเทศการศึกษาร่วมกันระหว่างศึกษานิเทศก์ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน ในแนวคิดที่กล่าวว่า “การนิเทศเป็นแนวทางสู่การสร้างความเป็นเลิศ” (Supervising the Route to Excellence: SRE) (Deanery, 2015) ที่ใช้กระบวนการนิเทศการศึกษา ผลักดันให้เป็นต้นแบบในการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งในการจัดการ

ศึกษาระดับโรงเรียน (School based In-service Training: SIT) และการใช้ห้องเรียนเป็นฐานการพัฒนา (Classroom based Management: CBM) โดยใช้กระบวนการวิจัยสถาบันจนถึงระบบการต่างๆ ที่ควรจะเกิดขึ้นในโรงเรียน การเป็นฐานข้อมูลและฐานการพัฒนาที่สำคัญเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการระดับโรงเรียน ชุมชนนำสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นกลไกของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะสามารถอ้างอิงเป็นรูปแบบ (Model) กรณีศึกษาวิจัยที่ควรพัฒนาแล้วนำมาใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบนี้

งานด้านการให้การศึกษากับประชาชนเป็นงานที่มีความท้าทายอย่างมากและเป็นงานที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมไทยอย่างแท้จริง เพราะผลผลิตที่เกิดจากการได้รับการศึกษาจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของประเทศนั้นๆ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพคน การจัดการศึกษาจึงต้องมีการคิดอย่างรอบครอบ มีการวางแผนที่ดีและเป็นระบบที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถเข้าใจได้แนวทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางแผนร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่เป็นยุคทักษะการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมไปเป็นอย่างมาก ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2552: 8) ได้กล่าวว่า “จากครูที่ยืนอยู่หน้าห้องเฉยๆ ใช้การบรรยายเป็นวิธีหลัก ปัจจุบันครูจะต้องรู้จักปรับเปลี่ยนการสอน” ไม่มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องทฤษฎี แต่ต้องเปลี่ยนบริบทบทบาทการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักหาคำตอบและตั้งคำถามได้ด้วยตนเอง”

ข้อมูลบ่งชี้ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาในภาพรวมหลายปีการศึกษาที่ผ่านมาค่อนข้างต่ำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ต่ำลง จึงถือเป็นปัญหาความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขเรื่องหนึ่งของคนในวงการศึกษา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขึ้นเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตกต่ำ โดยบูรณาการห้องเรียนคุณภาพและโรงเรียนคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ถือเป็นบูรณาการความคิดเชิงซ้อนและการปฏิบัติที่หลากหลายการขับเคลื่อนครั้งใหม่จะได้เริ่มขึ้น (Startup) ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วมพลังประชารัฐโดยเทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นประเทศไทย 4.0 ทั้งทางตรงและทางอ้อมคือ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ได้มีการประชุมนำเสนอร่าง เรื่อง “โครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2” ในวันที่ 24 สิงหาคม 2559 ณ ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีผู้เข้าประชุมร่วมกันทั้งรองผู้อำนวยการฯ ฝ่ายวิชาการ ตัวแทนฝ่ายแผน คีษานิเทศก์เกือบทุกคน และคณาจารย์สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา และสาขาวิชาการวัดผลประเมินผล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งที่ประชุมมี

ความเห็นตรงกันว่าในปีการศึกษา 2560-2562 ควรมีโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยการทำงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะประชารัฐมีการทำงานทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน และมีสถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยหน่วยวิจัยและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการจัดการความรู้ สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ เป็นที่ปรึกษาเรียนรู้ร่วมการทำงานแบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายไปที่สถานศึกษามีห้องเรียนที่มีคุณภาพด้วยการประยุกต์ใช้การนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน และขับเคลื่อนไปยังมิติการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสังกัดให้มีความมั่นคง มั่งคั่งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. การประสานพลังความร่วมมือของภาคีในการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาให้เหมาะสม และมีกลไกขับเคลื่อนร่วมกันสามารถกระทำได้อย่างไร
2. การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาคความรู้ ภาคปฏิบัติ และเจตคติตาม ชุดการเรียนรู้หลักมีผลการพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการ/ประสิทธิผลของผลลัพธ์ ดัชนีประสิทธิผล และความคงทนต่อการเรียนรู้เป็นอย่างไร
3. เครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงานและหลังดำเนินงานในระดับโรงเรียนและทีมงานกลุ่มเครือข่ายสามารถดำเนินงานตามแผนงาน กิจกรรมตาม

ข้อตกลงได้หรือไม่อย่างไร นำไปสู่ความต่อเนื่องที่ดีได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การสร้างและกำหนดเป้าหมายความสำเร็จการพัฒนาวัตกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา
2. พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้ปฏิบัติการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน
3. ติดตามและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา
4. สร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัยหลัก คือ ผู้วิจัย 1 คน
 - 1.2 ผู้วิจัยร่วม จำนวน 47 คน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน
 - 1.2.2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในโรงเรียนเป้าหมายละ 3 คน รวม

27 คน

1.2.3 ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก จำนวน 5 คน

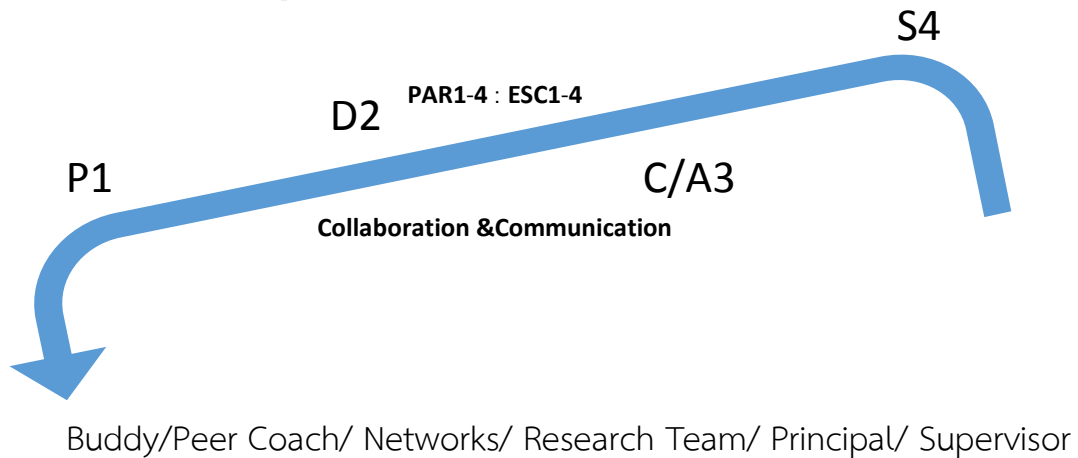
1.2.4 นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 6 คน

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย มีวิธีการนำมาวิเคราะห์ ความคิดเชิงสร้างสรรค์และการทำงานแบบมีส่วนร่วม ในลักษณะภาคีแห่งความร่วมมือ 3 ประเด็น คือ 1) การนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงานเพื่อการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระหลัก 2) การทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยหลอมรวมการขับเคลื่อนทั้งครูประจำการผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นเครือข่ายการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ และ 3) การสร้างชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา นครพนม เขต 2

1. การนิเทศแบบคลินิกเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงานของโรงเรียน ได้แก่ Wales Deanry (2014)

มีนวัตกรรมการนิเทศแบบคลินิกเพื่อความเป็นเลิศ บทบาทของศึกษานิเทศก์สู่ความเป็นเลิศ (ฉลาด จันทรสุมบัติ และโณทัย อุดมบุญญานุภาพ, 2560:6-7) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน

คลินิกนิเทศการศึกษา (ESC) หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนการชี้แนะ การสอนซ่อมเสริม การสอนการสาธิตหรืออธิบาย ภายหลังการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการเรียนการสอนที่ร่วมกันออกแบบโดยมีการปฏิบัติงานร่วมกัน 4 ขั้นตอน (ฉลาด จันทรสสมบัติและ โฉมทิพย์ อุดมบุญญานุกภาพ, 2559: 7-15) ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการปฏิบัติของคลินิกการนิเทศการศึกษา Diagnosis & Lesson Plan Setting วิเคราะห์ วินิจฉัย ใส่ใจในการออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 ขั้นลงมือปฏิบัติและสังเกต (Do & See: Classroom Observation) กำหนดเป้า เข้าถึงชั้นเรียน

1.3 ขั้นสะท้อนผล และชี้แนะสอนงาน (Reflection & Supervised) รวมเป็นหนึ่งฟังครูคู่ผลสะท้อน

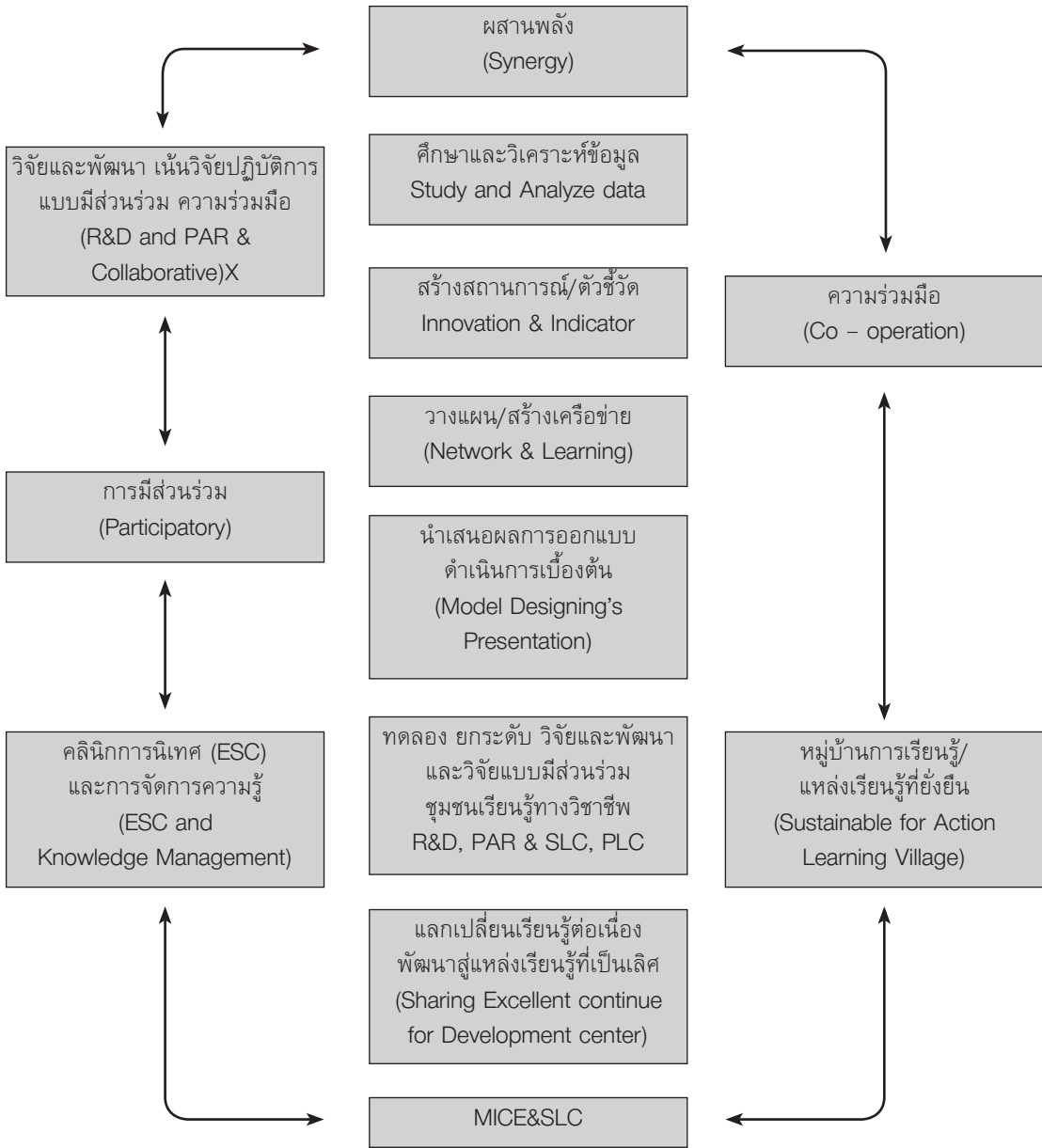
1.4 ขั้นการเป็นพี่เลี้ยงและพัฒนาบท

เรียนร่วมกัน (Post-Supervision & Lesson Learned) วงจรหมุนคุณภาพขยับยกระดับหมุนวนที่ต่อเนื่องมีความยั่งยืน

2. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) นำไปสู่การเรียนรู้ชุมชนทางวิชาชีพ

3. การสร้างชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพ 1) วิจารณ์ พานิช, 2556 (วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21) 2) วิจารณ์ พานิช, 2556 (การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร) 3) วิจารณ์ พานิช, 2556 (ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง) 4) วิจารณ์ พานิช, 2556 (สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21) 5) วิจารณ์ พานิช, 2557 (สอนเด็กให้เป็นคนดี) 6) วิจารณ์ พานิช, 2558 (เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning) และ 7) วิจารณ์ พานิช, 2559 (บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้)

จากกรอบแนวคิดการวิจัยทั้ง 2 วิธีการยกวางเป็นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
(ฉลาด จันทรสุมบัติ, 2560: 9)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 การสร้างและกำหนดเป้าหมายความสำเร็จและพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา

1. เตรียมความพร้อม แบ่งได้ดังนี้

1) ร่วมกำหนดประเด็นการพัฒนาวางแผนงานโครงการร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

2) ร่วมศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

2. ศึกษา คัดเลือกโรงเรียนพื้นที่เป้าหมาย

3. ศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหา และกำหนดประเด็นในการพัฒนา

ระยะที่ 2 การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาในยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้ปฏิบัติการคลินิกเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องของนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา และสำรวจแหล่งการเรียนรู้ของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

2. สร้างและพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา เป็นชุดการเรียนรู้ 4 Module

3. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูแกนนำในระดับพื้นที่โรงเรียนพื้นที่

4. ศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นต้นแบบ

คณิตศาสตร์การคิดวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โรงเรียนบ้านคำบง 1 สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม

5. ศึกษา สาธิตการสอนในชั้นเรียน เป็นกลุ่มประชาคม

6. โรงเรียนนำร่องในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 9 โรงเรียนจัดทำโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้นวัตกรรมคลินิกนิตการศึกษาศู่ความเป็นเลิศ

ระยะที่ 3 ผลการดำเนินงานยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา

1. ติดตามผลการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาภายใน

2. ติดตามผลการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาภายนอก

ระยะที่ 4 สร้างและพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

1. ผู้ร่วมวิจัยดำเนินการตามโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา “ด้วยการประยุกต์ใช้คลินิกนิตการศึกษาศู่ความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน” ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 มีการสร้างพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การมีส่วนร่วมประสานพลังระหว่างครูประจำการ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการสถาบันอุดมศึกษา

2. วางแผนการดำเนินโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา “ด้วยการประยุกต์ใช้คลินิกนิตการศึกษาศู่ความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน” ในรูปแบบของการใช้นวัตกรรมคลินิกนิตการศึกษาศู่ความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงานโดย

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 เป็นเครือข่ายคลินิกการนิเทศสู่ความเป็นเลิศทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นความเสมอภาคทางความคิด

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ

1. ชุดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีทั้งหมด 4 ชุด ซึ่งมีผลประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความสอดคล้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ต่อภาคีแห่งความร่วมมือของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสังเกตและแบบบันทึกต่างๆ ที่ผ่านการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและเชิงโครงสร้างโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เป็นข้อทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ชุดละ 1 ฉบับ และแบบทดสอบฉบับรวมอีก 1 ฉบับ รวมเป็น 5 ฉบับ โดยข้อคำถามของแบบทดสอบทุกฉบับ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.00 มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.40 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.20 ถึง 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เป็น 0.85, 0.83, 0.87, 0.86 และ 0.84

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) รายข้อระหว่าง 0.32 ถึง 0.83 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพ

ของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC การหาค่าความยากง่าย (P) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ร่วมวิจัย โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม ได้แก่ การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ หาดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของการพัฒนาครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ที่เรียนรู้ด้วยนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ด้วยการประยุกต์ใช้คลินิกนิเทศสู่การชี้แนะและสอนงาน

4. สถิติที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่า t-test (Dependent)

ผลการวิจัย

1. โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการสามารถวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแผนงานการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการปฏิบัติการเรียนรู้สู่ผู้เรียน ซึ่งเน้นนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จนสามารถจัดทำโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในระดับโรงเรียนได้ทั้ง 9 โรงเรียนและมีการบันทึกข้อตกลงระหว่างครูผู้ร่วมพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มนิเทศฯ และผู้บริหารการศึกษา ส่งผลการขับเคลื่อนความร่วมมือเกิดภาคีแห่งความร่วมมือ มีบันทึกข้อตกลง (MOU) การทำงานร่วมกันของครูประจำการในกลุ่มสาระหลัก โรงเรียนละ 3 คน ดำเนินการทดลองใช้เทคนิคการนิเทศเพื่อความ

เป็นเลิศเป็นกรอบหลักและให้ครูในกลุ่มสาระหลักทั้ง 3 คน ให้บริการชี้แนะและสอนงานซึ่งกันและกันในด้านที่จะนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และการรับรองจากผู้บริหารการศึกษา เกิดการทำงานที่ต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการระยะแรก ดังนี้

1.1 โรงเรียนทุกโรงได้พัฒนากระบวนการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้นวัตกรรมคลินิกการนิเทศการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สำหรับสถานศึกษา ซึ่งได้ทดลองและสาธิตการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ปฏิบัติการนิเทศแบบคลินิกเพื่อความเป็นเลิศ (ESC) 4 ขั้นตอนคือ ศึกษาแผนการสอน กำหนดเป้าหมาย ลงมือปฏิบัติการสอนและสังเกตการณ์สอน สะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกันทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา และทบทวนยกระดับองค์ความรู้ปรับปรุงแผนการสอนเพื่อนำไปทดลองใช้ในระดับชั้นเดียวกัน ส่งผลให้ครูแกนนำมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์เป็นทีมเดียวกัน และมีการจัดการเป็นห้องเรียนแบบเปิดนำไปสู่การทำงานเป็นกลุ่มและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ในระดับต้น

1.2 โรงเรียนศึกษาผลการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมคลินิกการนิเทศการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นสถานศึกษาเน้นในด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูเรียนรู้กับผู้เรียน ครูเรียนรู้กับครู และผู้บริหาร ตลอดจนบุคคลากรภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์ โดยการศึกษาดูงานที่โรงเรียนบ้านคำบง 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวงจําหวัด จากการศึกษาดูงานทั้งก่อนและหลังการศึกษาดูงาน ทำให้ครูแกนนำ ผู้ร่วมพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษา เกิดการยกระดับองค์ความรู้ที่จะทำให้โรงเรียนของตนสามารถและมีทักษะในการ

เป็นโรงเรียนคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC & SLC) 1.3 โรงเรียนได้รับการพัฒนาระบบการชี้แนะและการสอนงาน ผู้หนุนนำการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียนในโรงเรียนนำร่องของโครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียน ซึ่งเน้นนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยครูเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน เรียนรู้กับเพื่อนครู และกับผู้บริหารสถานศึกษา ได้ทั้ง 5 กลุ่มสาระหลัก ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในทุกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

2. การพัฒนาศักยภาพการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำการตามโครงการ นวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน “ด้วยการประยุกต์ใช้คลินิกการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน” เป็นการพัฒนามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยภาพรวมและรายชุดการเรียนรู้ย่อย ดังนี้

2.1 การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยภาพรวม (1) มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 90.69/ 81.02 (2) มีดัชนีประสิทธิผลหลังการเรียนรู้มีความรู้สูงกว่าก่อนอบรมเท่ากับ 0.7480 ซึ่งมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 74.80 (3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (4) มีความคงทนการเรียนรู้หลังฝึกอบรมไปแล้วอีก 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยภาคความรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยรายชุดการชุดการเรียนรู้ 4 ชุด ดังนี้

2.2.1 ชุดการเรียนรู้ 1 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียน มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 89.90/ 88.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2.2.2 ชุดการเรียนรู้ 2 การพัฒนาผู้นำด้วยการชี้แนะและสอนงาน ตามโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 89.90/ 88.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2.2.3 ชุดการเรียนรู้ 3 การปฏิบัติการคลินิกนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ (ESC) ตามโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 85.78/ 85.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2.2.4 ชุดการเรียนรู้ 4 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตามโครงการนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติ/ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 88.83/ 84.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำการหลังการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา “ด้วยการประยุกต์ใช้คลินิกการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน” สูงกว่าก่อนเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ มีความคงทนในการเรียนรู้ โดยค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้จากการวัดผลครั้งแรกซึ่งได้จากการวัดผลทันทีหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้จากการวัดผลครั้งที่สองซึ่งได้จากการวัดผลเมื่อระยะเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ หลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

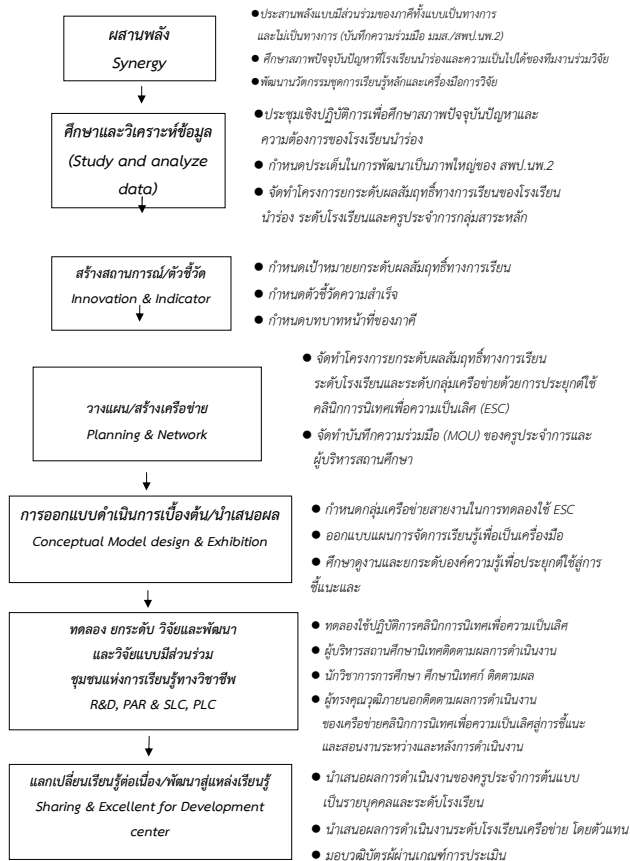
2.4 โดยภาพรวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำการ และศึกษานิเทศก์ที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการนวัตกรรมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา “ด้วยการประยุกต์ใช้คลินิกนิเทศสู่การชี้แนะและสอนงาน” อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวม 4.60 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52

3. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ด้วยการประยุกต์ใช้การนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ สู่การชี้แนะและสอนงานมีความเหมาะสม โดยใช้บุคคลภายในองค์กร คือผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกับครูแกนนำและครูผู้ร่วมพัฒนาร่วมกันนิเทศ และบุคคลภายนอกองค์กร คือ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาที่ต่อเนื่อง ทั้งการนิเทศเป็นรายบุคคลรายกลุ่ม และนิเทศแบบออนไลน์ และมีการมองภาพของการพัฒนาตลอดแนวโดยใช้บันทึกการปฏิบัติทั้งก่อนดำเนินการ (BAR) ระหว่างดำเนินการ (DAR) และหลังดำเนินการ (AAR) จากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติซึ่งทางโครงการมีความเห็นตรงกันให้ลงมาปฏิบัติจริงในชั้นเรียนโดยโรงเรียนนำร่องทุกโรงเรียนต้องทำแผนงาน กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครูกับครู การเรียนรู้ร่วมกันของครูกับนักเรียน การเรียนรู้ร่วมกันของครูกับผู้บริหาร และการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นการทดลองใช้ปฏิบัติการคลินิกการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ (ESC) สู่การชี้แนะและสอนงาน โดยให้แต่ละกลุ่มสาระหลักนำเอาการปฏิบัติคลินิกการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ (ESC) สู่การชี้แนะและสอนงานมาเป็นองค์ประกอบหลักในการเรียนรู้สู่ชุมชนนักปฏิบัติ (COP) และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับโรงเรียนและต่างโรงเรียน เกิดเป็นภาคีแห่งความร่วมมือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทักษะ ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและการบริหารจัดการที่เหมาะสม

4. การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครือข่ายในระดับโรงเรียนและเครือข่าย กลุ่มคณะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและสภาพท้องถิ่นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในมิติใหม่จากการพัฒนาหน่วยงานของห้องเรียนคุณภาพ โรงเรียนคุณภาพ นำไปสู่การผนึกความร่วมมือ ประสานพลังของครูต้นแบบ ผู้บริหารต้นแบบ ศึกษานิเทศก์กลุ่มเป้าหมายและนักวิชาการอุดมศึกษาส่งผลให้เกิดคลินิกการนิเทศเพื่อความเป็นเลิศ (ESC) และการจัดการความรู้ เกิดเป็นการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรมยกระดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาโดยสร้างแกนนำนักวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ยก ระดับความรู้เป็นผู้ชี้แนะและสอนงานโดยมีขั้นตอน การการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน คือ 1) ประสานพลังแบบมีส่วนร่วมและบันทึกความร่วมมือ (MOU) 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล 3) สร้างสถานการณ์ และตัวชี้วัด 4) วางแผนและสร้างเครือข่าย 5) นำเสนอผลการออกแบบการดำเนินการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น 6) ทดลองและยกระดับองค์ความรู้/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวม 7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาสู่แหล่งเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง โดยมี 21 กิจกรรมการเรียนรู้ย่อย ดังนี้

ภาพที่ 3 กิจกรรมย่อย

อภิปรายผล

1. โรงเรียนมีการสร้างและกำหนดเป้าหมายความสำเร็จการพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาโดยใช้แผนภูมิต้นไม้ นำไปสู่บันทึกความร่วมมือ (MOU) ตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมของการทำงานร่วมกันของภาคีแห่งความร่วมมือระหว่างครูผู้ร่วมพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มนิเทศฯ และผู้บริหารการศึกษา ส่งผลการนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยเกิดการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสมนำไปสู่การมีส่วนร่วมตามประเด็นที่สนใจประกอบด้วย ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบร่วมรับประโยชน์ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ม.ป.ป.: 32) ทรงมีพระราชดำริ ความว่า รู้รัก สามัคคี ซึ่งบุคคลและกลุ่มคนจะต้องรู้ รู้ว่าการจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา มีความรัก ที่จะต้องพิจารณาเข้าไปที่ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา นั้น ๆ และความสามัคคีที่จะปฏิบัติลงไปนั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับประมวลวาระสี (2545: 21) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่เพียงพอที่จะทำให้เรื่องนั้นสำเร็จ เพราะคนอื่น ๆ องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องไม่ได้เรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเท่านั้นจะบังเกิดผลสำเร็จ และสอดคล้องกับฉลาดจันทรสุมบัตติ (2559: 9) ที่กล่าวว่าการพัฒนา

และการเป็นหุ้นส่วนจะต้องเดินทางร่วมกัน ดังนั้นทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอนอย่างมีเสรีและเป็นประชาธิปไตย ซึ่งโรงเรียนคือชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ไม่ใช่เน้นให้ความรู้ความเข้าใจ แต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติจนเป็นนิสัย และจนสามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานแบบต่างคนต่างอยู่เหมือนเดิม มาเป็นแบบร่วมมือร่วมใจกันให้เกิดขึ้นในโรงเรียนให้สำเร็จ สอดคล้องกับนครราช อันสุข (2560: สัมภาษณ์) มีความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างทีมงานให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนตลอดแนวในแต่ละปีการศึกษา และมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมนำไปสู่โรงเรียน คือ สังคมแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เป็นจริง

2. การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ด้วยการประยุกต์ใช้การนิเทศเพื่อความเป็นเลิศสู่การชี้แนะและสอนงาน เป็นการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากการนำนวัตกรรมการนิเทศคลินิกสู่ความเป็นเลิศ เป็นภาพรวมใหญ่ที่ครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งห้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หลักส่งผลให้ครูผู้ร่วมพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญที่จะขับเคลื่อนการนิเทศภายในที่มีรูปแบบเน้นทั้งห้องเรียนแบบเปิดและการประยุกต์ใช้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในอดีต (คณิต ธีญะญะภูมิ และคณะ, 2560) ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษายังให้ความสำคัญกับการนิเทศในชั้นเรียนไม่ได้เท่าที่ควร ครูผู้สอนก็ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างสอนยังไม่มีการพัฒนาาร่วมกัน การสังเกตการณ์สอนจึงเป็นเรื่องที่ยากต่อการนำไปสู่ต่อการปฏิบัติจริง แต่หากได้มีวิธีการ รูปแบบในการแก้ไขปัญหาด้าน

วิชาการของโรงเรียน มีการนำกรณีศึกษาใน และภายนอกของฉลาด จันทรสุมบัตติ และโณทัย อุดมบุญญาภาพ (2559: 6-7) การยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษามีพันธะที่จะใช้กลไกของระบบการพัฒนาคุณภาพการ ศึกษาขององค์กรทั้งกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการ นิเทศการศึกษาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิด คุณภาพ เป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติในหน้างาน ทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้นำไป สู่การวิพากษ์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องแบบ ทดสอบระดับชาติ ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดการ เรียนรู้หลัก ผู้วิจัยรวมทั้งครู ผู้บริหาร ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการมีความเห็นตรงกันว่าต้องดำเนินการ ให้เกิดเป็นรูปธรรมในเรื่องที่จะแก้ปัญหาเพื่อ ให้สอดคล้องกับการวัดประเมินผล ซึ่งเน้นทักษะ การคิด การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น นอกจากภาคความรู้ ความจำและนำไปสู่จิตสำนึก สาธารณะ สอดคล้องกับสูตร น้อยฤทธิ์และ นวัตกรรม หอมลิน (2560: 62) ความตระหนักรู้ ในตนเอง ความเมตตากรุณาและจิตสาธารณะ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติ จริงในชีวิตประจำวันและเปลี่ยนแปลงตนเองให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันได้ดี และทั้งนี้ เพราะมีภาคีด้านการศึกษาของชุมชนแห่งการ เรียนรู้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 ที่เป็นจริง โดย ทีมงานไม่ได้นำเอาการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติของ ครูเป็นหลักเหมือนเดิม แต่กลับมามุ่งเน้นการนำ เอาตัวชี้วัดของผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล ที่หน่วยงานของผู้เรียนมาสู่การจัดการเรียนรู้ของ ผู้เรียนที่เป็นจริง ซึ่งจะเป็นการส่งผลให้ผู้เรียน สามารถดำเนินการได้ทั้งภาคปฏิบัติ ภาคความรู้ ภาคความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์สู่ทุกกลุ่ม สาระได้ และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำการ และศึกษาพิเศษ

ที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการ นวัตกรรมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา

3. การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเป็นเครือข่ายในระดับโรงเรียนและเครือข่าย กลุ่มคณะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและ สภาพท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นการทำงานแบบมี ส่วนร่วมโดยใช้บุคคลภายในองค์กร คือ ผู้บริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายนิเทศภายใน โรงเรียนร่วมกับครูแกนนำและครูผู้ร่วมพัฒนา ร่วมกันนิเทศ และบุคคลภายนอกองค์กร คือ ศึกษาพิเศษ นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา ที่ต่อเนื่อง ในมิติใหม่จากการพัฒนาหน้างานของ ห้องเรียนคุณภาพ โรงเรียนคุณภาพ นำไปสู่การ ผนึกความร่วมมือ ประสานพลังของครูต้นแบบ ผู้ บริหารต้นแบบ ศึกษาพิเศษกลุ่มเป้าหมายและ นักวิชาการอุดมศึกษาการมองภาพของการพัฒนา ตลอดแนวโดยใช้บันทึกการปฏิบัติทั้งก่อนดำเนินการ (BAR) ระหว่างดำเนินการ(DAR) และหลัง ดำเนินการ (AAR) จากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ สู่การชี้แนะและสอนงาน มาเป็นองค์ประกอบ หลักในการเรียนรู้สู่ชุมชนนักปฏิบัติ (COP) และ นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับโรงเรียนและต่าง โรงเรียน เกิดเป็นภาคีแห่งความร่วมมือ มีความ เชื่อมั่นในตนเอง มีทักษะ ความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกันและการบริหารจัดการที่เหมาะสม นำ ไปสู่การขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่ง ส่งผลถึงเกิดเครือข่ายคลินิกการนิเทศเพื่อความ เป็นเลิศ ที่เป็นจริงสอดคล้องกับบริบทและสภาพ ของท้องถิ่น สอดคล้องกับการนำกรณีศึกษาใน และภายนอกของฉลาด จันทรสุมบัตติและโณทัย อุดมบุญญาภาพ (2559: 6-7) การยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษามีพันธะที่จะใช้กลไกของระบบการพัฒนาคุณภาพการ ศึกษาขององค์กรทั้งกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการนิเทศการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์พานิช (2548: 1-4) ที่กล่าวว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาเมืองค์ประกอบหลักอยู่ 2 องค์ประกอบ คือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 6 ขั้นตอน และการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะการบูรณาการทั้งร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมย่อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉลาดจันทร์สมบัติ (2553: 66-69) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน ระเบียบแบบผลานวิธี่ คือประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้องค์กรชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน ประกอบด้วย 1) บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ 2) การใช้ภาวะผู้นำของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย 3) ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ผู้ร่วมวิจัย 4) การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก 5) บรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วม 6) กระบวนการเรียนรู้ควบคู่ด้วยวิธีปฏิบัติ และ 7) มีกลไกขับเคลื่อน คือ ศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรชุมชนโดยสรุป รูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชนที่ผ่านมาทดลองใช้และปรับปรุง พบว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมองค์กรชุมชนมีระบบกลไกขับเคลื่อนการจัดการความรู้หนุนเสริมการพัฒนาชุมชน บุคลากรเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจ เชื่อมั่น สามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผล (ประภาศิริ คุณาคำภมรพรรณ ยุระยาตร์ และฉลาด จันทร์สมบัติ, 2559)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนางาน

1. การพัฒนาศักยภาพของครูประจำการควรมีทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติจริงในระดับโรงเรียน สามารถประเมินผลจากการลงไปนิเทศติดตามผลในระดับชั้นเรียนโดยใช้นวัตกรรมคลินิกนิเทศสู่ความเป็นเลิศ (Educational Supervision Clinic the Route to Excellence) เพื่อพัฒนาทางวิชาชีพของครูสู่คุณภาพผู้เรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในโรงเรียน มีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้เปิดห้องเรียนและประยุกต์ใช้ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพของท้องถิ่น

2. การดำเนินงานที่ต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกระบวนการบริหาร จัดการในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำพาคณะครูที่ผ่านการอบรมแล้วสามารถนำความรู้สู่การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาคปฏิบัติในโรงเรียนให้เป็นองค์การการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง ต่อเนื่องพัฒนาที่ยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของประเทศไทย 4.0 ทั้งครูประจำการ ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ 4.0 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2560-2561

3. นักวิชาการจากภายนอกที่เข้าไปร่วมส่งเสริมสนับสนุน ทั้งศึกษานิเทศก์และอาจารย์สอนระดับอุดมศึกษาควรเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่หน่วยศึกษานิเทศก์ทางการศึกษา ที่จะนำไปสู่การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ให้เป็นรูปธรรมและครูของครูต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาที่เน้นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบทั้งโรงเรียน

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

2. ควรมีการพัฒนา รูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ในลักษณะภาคีความร่วมมือโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาโดยใช้บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ัฒญะภุมิ เก็จกนก เอื้อวงศ์ อรรณพ จินะวัฒน์ และพิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2560). รูปแบบการนำนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(3): 36-47.
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2553). *การจัดการความรู้และการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้*. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2560). “เสริมเชี่ยวชาญสู่ครูรุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ลงพื้นที่นครพนม ยก ระดับการศึกษาสู่การเรียนรู้เชิงวิชาชีพ”, <http://www.onbnews.com/post/250>.
- ฉลาด จันทรสมบัติ และโณทัย อุดมบุญญานุภาพ. (2559). *ชุดการเรียนรู้ 6 การปฏิบัติการคลินิกนิเทศ*. มหาสารคาม.
- ฉลาด จันทรสมบัติ และทวีศักดิ์ ชัยมาโย. (2560). *ชุดการเรียนรู้ 2 การพัฒนาด้วยวิธีการชี้แนะและสอนงาน*. มหาสารคาม.
- ฉลาด จันทรสมบัติ และโณทัย อุดมบุญญานุภาพ. (2560). *ชุดการเรียนรู้ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. มหาสารคาม.
- ฉลาด จันทรสมบัติ และโณทัย อุดมบุญญานุภาพ. (2560). *ชุดการเรียนรู้ 6 การปฏิบัติการคลินิกนิเทศพิมพ์ครั้งที่ 2*. มหาสารคาม.
- นครราช อันสุข. (2560). *ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านคำพอกท่าดอกแก้ว*. สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม.
- ประภาศิริ คุณาคำ ภมรพรรณ ยุระยาตร์ และฉลาด จันทรสมบัติ. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(2): 58-70.
- ประเวศ วะสี. (2545). “การจัดการความรู้,” *การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกร่างโครงการนำร่องการจัดการความรู้*. 27 กรกฎาคม 2545: กาญจนบุรี.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2552). *การนิเทศกัลยาณมิตร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเชต น้อยฤทธิ์ และนวัตกร หอมสิน. (2560). “จิตปัญญาศึกษากับการพัฒนาจิตสาธารณะ” *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม.

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2548). *หลักการทำงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร*. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. นนทบุรี. เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. นนทบุรี. บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). *สอนเด็กให้เป็นคนดี*. กรุงเทพมหานคร. บริษัทมาตาการพิมพ์จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning*. นนทบุรี. บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้*. นนทบุรี. บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร.บริษัท โอเพ่นเวิลด์สพับลิชซิง เฮาส์ จำกัด.
- Wales Deanery. "Agreement formerly known as the educational supervision tripartite" *Supervising the route to excellence*. Cardiff University, Heath Park, Cardiff. [ile:///C:/Users/ฉลาด%20จันทร์สมบัติ/Downloads/6%20%20Educational%20Supervision%20Agreement%20\(June%202014\)%20Blank_0.pdf](file:///C:/Users/ฉลาด%20จันทร์สมบัติ/Downloads/6%20%20Educational%20Supervision%20Agreement%20(June%202014)%20Blank_0.pdf).
- Wales Deanery. (2016). "Developing doctors to deliver (3D)" *Annual Report 2015-2016*. Cardiff University.